

Bijlage I

Bij het toezichtsrapport over
de gegevensverstrekking door de AIVD
binnen Nederland over (vermeende)
Jihadisten

CTIVD nr. 57

[vastgesteld op 13 maart 2018]

Commissie van Toezicht
op de Inlichtingen- en
Veiligheidsdiensten

Opzet en methodiek

Afbakening van het onderzoek

Wat is wel onderzocht?

De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten (CTIVD) heeft onderzoek gedaan naar de gegevensverstrekking van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) aan andere Nederlandse overheidsinstanties over (vermeende) jihadisten in de periode 1 januari 2016 tot 1 maart 2017.

Het onderzoek heeft zich daarbij gericht op de *werkwijze* van de AIVD bij de verschillende vormen van gegevensverstrekking. Dit betekent dat gekeken is naar hoe de producten binnen de onderzoeksperiode normaal gesproken tot stand zijn gekomen, welk doel zij in het algemeen dienden en welke inhoud zij doorgaans hadden. Bij de vormen van overleg heeft de CTIVD onderzocht hoe de (mondelijke) gegevensverstrekking binnen de onderzoeksperiode in het algemeen plaatsvond. Het beeld dat het onderzoek opleverde van de werkwijze van de AIVD is door middel van een steekproef van de praktijk getoetst (zie hieronder bij onderzoeksmethodiek).

Wat is niet onderzocht?

Dit onderzoek was gericht op de gegevensstromen vanuit de AIVD. Dat wil zeggen dat de gegevens die andere overheidsinstanties aan de AIVD verstrekken of waartoe zij toegang verlenen, buiten het bestek van dit onderzoek vallen.

De focus op de werkwijze van de dienst in de onderzoeksperiode houdt in dat minder aandacht is besteed aan de individuele producten en mondelinge gegevensverstrekking in concrete gevallen. Om zicht te krijgen op de werkwijze van de AIVD in de praktijk, zijn de uitgebrachte schriftelijke producten en aanwezige verslagen van overleggen onderzocht. Er is echter geen diepgaand onderzoek verricht naar elke gegevensverstrekking aan de hand van andere documenten (zoals de achterliggende stukken van ambtsberichten) en gesprekken. Dit is slechts gebeurd waar de casus is uitgelicht voor nader onderzoek (zie hieronder bij onderzoeksmethodiek). Met dit onderzoek kan dan ook niet sluitend worden vastgesteld in welke mate gegevensverstrekkingen (bijvoorbeeld ambtsberichten) al dan niet rechtmatig zijn. Een uitzondering is de beoordeling van de gegevensverstrekking over (vermeende) jihadisten in de publicatie *Leven bij ISIS, de mythe ontrafeld*.

Het onderzoek heeft betrekking op gegevensverstrekking over (vermeende) jihadisten. Dit betekent dat het onderzoek is afgebakend tot alleen de vormen van gegevensverstrekking die betrekking hebben op – of zijn te relateren aan – individuele personen die in verband worden gebracht met het gewelddadig jihadisme. Wat daarbuiten valt is de verstrekking van gegevens over het fenomeen gewelddadig jihadisme en ook de verstrekking van gegevens over personen die geradicaliseerd zijn, dus die het niveau van (vermeende) jihadist (nog) niet hebben bereikt.

In het kader van dit onderzoek is geen verdiepend onderzoek verricht naar de samenwerking van de AIVD met de NCTV en de CT-infobox, of naar de samenwerking binnen de CT-infobox op zichzelf omdat deze materie grotendeels buiten het bestek van de onderzoeksvraag valt. Ook de samenwerking van de AIVD met zijn zusterdienst, de MIVD is niet meegenomen in dit onderzoek, omdat daarvoor een ander wettelijk kader geldt dan voor verstrekking buiten het inlichtingen- en veiligheidsdomein.

Onderzoeksvragen

Het onderzoek was gericht op het beantwoorden van deze vraag:

Heeft de AIVD rechtmatig gehandeld bij het verstrekken van gegevens over (vermeende) jihadisten aan Nederlandse overheidsinstanties in de periode van 1 januari 2016 tot 1 maart 2017?

In dat kader zijn de volgende deelvragen onderzocht en beantwoord:

1. Aan welke Nederlandse overheidsinstanties heeft de AIVD gegevens verstrekt over (vermeende) jihadisten?
2. In welke vorm zijn deze gegevens verstrekt?
3. Hoe zijn de gegevensverstrekkingen tot stand gekomen?
4. Wat was de inhoud van de gegevensverstrekkingen?
5. Wat was het doel en het verwachte gebruik van de gegevensverstrekkingen?

Onderzoeksmethodiek

Oriëntatie

Het onderzoek is gestart met een brede oriëntatie op de uitgaande gegevensstromen. Het ging er daarbij om te achterhalen op welke manieren informatie over (vermeende) jihadisten op persoonsniveau werd verstrekt. De eerste stap hierbij was het voeren van enkele oriënterende gesprekken. Vervolgens zijn bij de AIVD overzichten opgevraagd van de uitgebrachte ambtsberichten en van de overleggen met andere instanties op het gebied van contraterrorisme waar de dienst aan deelneemt.

De CTIVD heeft in het kader van de oriëntatie de volgende zaken onderzocht in de systemen van de AIVD:

- Zijn de overzichten die de AIVD heeft verstrekt van ambtsberichten en overleggen volledig?
- Welke andere vormen van gegevensverstrekking over (vermeende) jihadisten zijn er?
- Bij welke van de vormen mondeling overleg worden daadwerkelijk persoonsgegevens gedeeld?

Op basis hiervan is vastgesteld welke uitgaande gegevensstromen er zijn, uit welke producten en overleggen zij bestaan en welke daarvan relevant zijn voor dit onderzoek.

Verdieping

In het verdiepend onderzoek is nader ingezoomd op de relevante producten en overleggen binnen de gegevensstromen. Zij heeft daarvoor eerst materiaal verzameld: alle relevante ambtsberichten, inlichtingenberichten, publicaties en verslagen van overleggen.

Aan de hand van dit materiaal heeft de CTIVD een groot integraal overzicht opgesteld van alle gegevensverstrekkingen per (vermeende) jihadist in de onderzoeksperiode.

Dit zag er als volgt uit (fictief voorbeeld):

Naam	Soort	Datum, kenmerk	Ontvanger(s)	Inhoud
X	Ambtsbericht	1/4/16	OM	• Uitgereisd naar Syrië maart 2013.• Aangesloten bij ISIS.• In 2015 teruggekeerd naar NL.
	Inlichtingenbericht	1/4/16	MinBZK, LOvJ, NCTV, AZ	• Ambtsbericht uitgebracht.• Reden terugkeer onbekend.
	AOT	5/6/16	OM (landelijk parket), politie (landelijke eenheid)	• OM: de persoon is gearresteerd en zit nu in voorarrest.• AIVD: er is geen aanvullende informatie beschikbaar over de activiteiten van de persoon in het strijdgebied.

Dit overzicht gaf de CTIVD inzicht in hoe de AIVD omgaat met het verstrekken van gegevens over uitreizigers, terugkeerders, thuisblijvers en personen met uitreis-intenties. Het maakte ook vergelijking mogelijk tussen de informatie die op verschillende manieren over dezelfde persoon werd verstrekt (bijvoorbeeld per ambtsbericht, per inlichtingenbericht en in het AOT). Zo heeft de CTIVD alle ambtsberichten en inlichtingenberichten over hetzelfde onderwerp met elkaar vergeleken om te zien of hetzelfde beeld werd geschetst. Daarnaast konden ook de ontwikkelingen rond een persoon worden gevolgd, bijvoorbeeld dat na het uitbrengen van ambtsberichten een opsporingsonderzoek is ingesteld en/of het paspoort van de betrokkene is ingenomen. Dit overzicht vormde de basis voor een selecte steekproef;¹ de CTIVD maakte een keuze uit een aantal casussen waarover aanvullende documenten werden opgezocht en nadere vragen werden gesteld aan de AIVD.

Bij de ambtsberichten die in de onderzoeksperiode zijn uitgebracht over (vermeende) jihadisten, zijn ook alle leeswijzers bestudeerd, om zicht te krijgen op de onderbouwing van de tekst. In de leeswijzer van een ambtsbericht wordt namelijk aangegeven welke achterliggende stukken bij welk deel van de tekst horen. Daaruit blijkt of het bijvoorbeeld gaat om informatie van een menselijke bron, van een buitenlandse collega-dienst van de AIVD of uit een telefoontap. Wanneer de inhoud van het ambtsbericht of de leeswijzer daar aanleiding toe gaf, zijn ook bepaalde achterliggende stukken in de systemen opgezocht. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de informatie die volgens de AIVD wees op de intentie op korte termijn uit te reizen naar een strijdgebied.

Na het selecteren van casussen op basis van het ingevulde overzicht is een aantal uitgebreide vragenlijsten voorgelegd aan de AIVD met algemene vragen over procedures en werkwijzen en specifieke vragen over de schriftelijke producten en verslagen van overleggen. De beantwoording van deze vragen leidde tot een ronde aanvullende vragen.

¹ Een selecte steekproef is een steekproef die niet willekeurig uit de populatie wordt getrokken.

Vervolgens (en gedeeltelijk gelijktijdig met de schriftelijke vragenrondes) zijn gesprekken gevoerd met AIVD-medewerkers en medewerkers van andere instanties:

- twee medewerkers van de afdeling Juridische Zaken van de AIVD;
- drie teamhoofden van contraterroreisme-teams van de AIVD;
- een analist van een contraterroreisme-team van de AIVD;
- drie medewerkers die deel uitmaken van de werkgroep binnen de AIVD die het management adviseert over oplossingen voor knelpunten binnen de samenwerking van de AIVD met andere Nederlandse overheidsinstanties op contra-terrorismegebied;
- een medewerker van de inlichtingendienst van de politie Amsterdam;
- een van de Landelijk Officieren van Justitie Terrorisbestrijding;
- twee medewerkers van de IND die werkzaam zijn als liaisons voor de samenwerking met de AIVD;
- de burgemeester en de directeur veiligheid van een gemeente;
- de plaatsvervangend directeur veiligheid van een andere gemeente.

Tijdsverloop van het onderzoek

Het bredere onderzoek naar gegevensuitwisseling van de AIVD met betrekking tot (vermeende) jihadisten is op 10 maart 2016 aangekondigd aan de Eerste en de Tweede Kamer, de minister van BZK en de AIVD. De eerste fase van dit bredere onderzoek, richtte zich op de multilaterale gegevensuitwisseling van de dienst (tussen de AIVD en buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in groepsverband). Het rapport hierover is op 7 februari 2018 door de CTIVD vastgesteld en op 9 februari 2018 aan de ministers van BZK en Defensie aangeboden voor doorzending naar het Parlement.

Dit rapport gaat over de tweede fase van het bredere onderzoek: gegevensverstrekking door de AIVD binnen Nederland over (vermeende) jihadisten. Dit onderzoek is op 1 februari 2017 van start gegaan. Het toezichtsrapport is opgesteld op 19 december 2017 en vervolgens voorgelegd aan de AIVD en aan de minister van BZK. De reactie van de AIVD op het opgestelde rapport is op 26 januari 2018 door de CTIVD ontvangen. Dit heeft geleid tot nader onderzoek ten aanzien van één punt en de aanpassing van het toezichtsrapport op een aantal onderdelen. De reactie van de minister van BZK is op 27 februari 2018 ontvangen. Hierna is het toezichtsrapport vastgesteld op 13 maart 2018.

Tijdelijk adres:
Frederikkazerne, gebouw 35
Van Alkemadelaan 786 | 2597 Den Haag
Postbus 90701 | 2509 LS Den Haag

T 070 315 58 20 | **F** 070 381 71 68
E info@ctivd.nl | www.ctivd.nl